

Åpent brev om midlertidig oppholdstillatelse til enslige barn på flukt

Juristforbundet, Røde Kors, LNU, Norsk Sykepleierforbund, SOS-barnebyer, PRESS, Antirasistisk senter, Margreth Olin, Norsk Folkehjelp, UngXit, Fellesorganisasjonen, ECPAT Norge, Vergeforeningen, Barnesykepleierforbundet, Norske Sosialarbeidere Uten Grenser, Juss-Buss, ANNEX, Norsk Barnevernsamband, Unge Duer, Norsk barnelegeforening, NOAS og Redd Barna ber stortinget innstendig om heller å avskaffe enn å utvide ordningen med midlertidig opphold til barn og unge alene på flukt. Det er bredt dokumentert at midlertidig oppholdstillatelse er svært skadelig og klart ikke til barnets beste. Tiltaket hemmer integrering og det er høyst usikkert om økt bruk av slike tillatelser vil forhindre at barn legger ut på flukt og redusere ankomstene av enslige mindreårige asylsøkere til Norge.

Midlertidig oppholdstillatelse har siden 2009 blitt gitt til enslige mindreårige asylsøkere mellom 16 og 18 år, som ikke anses å ha et beskyttelsesbehov, men som mangler omsorgspersoner på trygt og kjent sted i hjemlandet. Nå vil regjeringen utvide ordningen slik at midlertidige oppholdstillatelser kan gis til alle enslige mindreårige uavhengig av alder og uavhengig av hvorvidt det foreligger et beskyttelsesbehov. Forslaget regjeringen har lagt fram utelater viktig kunnskap om de alvorlige konsekvensene endringen vil innebære for barna, og forslaget bygger på feile premisser.

Midlertidige tillatelser påvirker barn og unges psykiske helse og generelle situasjon svært negativt

Departementet har i høringsnotatet ingen omtale av hvordan midlertidige tillatelser til enslige mindreårige påvirker barn og unges helse og generelle situasjon. Vi savner også en redegjørelse om forslaget forhold til internasjonale forpliktelser, særlig artikkel 3 i barnekonvensjonen om barnets beste. Midlertidige tillatelser til enslige mindreårige har medført en svært krevende, usikker og traumatiserende situasjon for ungdommene som har blitt rammet.¹ Ungdommene og helsepersonell forteller om svekket psykisk helse på grunn av den midlertidige oppholdstillatelsen, og vi har sett eksempler på selvskadning og selvmordsforsøk. Det er viktig å understreke at enslige mindreårige asylsøkere i utgangspunktet er en sårbar gruppe, som i betydelig større grad enn andre ungdommer har psykiske helseplager og som langt oftere har vært utsatt for traumer eller overgrep i ung alder.² Det er også dokumentert at det er vanskelig for barn og unge med midlertidige tillatelser å integrere seg i det norske samfunnet.³ Per september 2015 hadde 75 av 221 ungdommer som har fått en midlertidig tillatelse forsvunnet.⁴ Vi er bekymret for at disse ungdommene kan ha blitt utsatt for menneskehandel eller andre former for utnyttelse.

Det er ikke grunnlag for å si at midlertidige tillatelser vil ha den tilsiktede effekten

Det er svært usikkert i hvilken grad økt bruk av midlertidige tillatelser vil forhindre at enslige mindreårige legger ut på flukt og søker asyl i Norge. Bakgrunnen for innføringen av midlertidig tillatelse til enslige mindreårige i 2009 var å forhindre at barn og unge legger ut på flukt alene, og et ønske om å redusere ankomst av enslige mindreårige til Norge. Tiltaket var feilslått. Det har ikke vært noen nedgang i antallet barn som flykter alene. Tvert imot er antallet enslige mindreårige på flukt nå det høyeste siden UNHCR begynte å

¹ Sønsterudbråten, Silje, *Veien Videre: Evaluering av kvalifiserings- og opplæringsopplegget som tilbys enslige mindreårige med begrensede oppholdstillatelser*, FAFO-rapport 2010:46; Lidén, Hilde, Ketil Eide, Knut Hidle, Ann Christin E. Nilsen og Randi Wærdahl, *Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere*, Institutt for samfunnsforskning, 2013.

² Brit Oppedal, Karoline B. Seglem og Laila Jensen, *Avhengig og Selvstendig - Enslige mindreårige flyktingers stemmer i tall og tale*, rapport 2009:11 Nasjonalt folkehelseinstitutt.

³ Sønsterudbråten, Silje, *Veien Videre: Evaluering av kvalifiserings- og opplæringsopplegget som tilbys enslige mindreårige med begrensede oppholdstillatelser*, FAFO-rapport 2010:46; Lidén, Hilde, Ketil Eide, Knut Hidle, Ann Christin E. Nilsen og Randi Wærdahl, *Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere*, Institutt for samfunnsforskning, 2013.

⁴ Tall fra UDI: \\ad.udi.no\data\$\Kontor\Statistikker\Dokumentasjon\Ad-hoc henvendelser\EMA begrenset hvor nå_sep 2015.xlsx.

føre slik statistikk i 2006. Antallet enslige mindreårige asylsøkere til Norge gikk ned i 2010, men ifølge UDI hadde innføringen av midlertidige tillatelser liten betydning for denne nedgangen⁵.

Behov for beskyttelse er den viktigste årsaken til at barn og unge legger ut på flukt alene

Det er viktig at asylpolitikken ovenfor enslige barn og unge på flukt bygger på riktige premisser. Hovedårsaken til at barn og unge legger ut på flukt er et beskyttelsesbehov. I 2015 vurderte UDI at den unge hadde et beskyttelsesbehov i 1022 av 1114 realitetsbehandlede saker til enslige mindreårige (tilsvarende 92 %).⁶ Flere rapporter peker også på sikkerhetssituasjonen i hjemlandet som en viktig årsak til at barn og unge legger ut på flukt.⁷ Vi må ikke glemme hvor enslige mindreårige asylsøkere kommer fra. De største gruppene kommer fra Afghanistan, Syria og Eritrea, land preget av krig, konflikt og en svært svekket menneskerettighetssituasjon. I 2015 utgjorde disse tre gruppene til sammen 88 prosent av enslige mindreårige asylsøkere som kom til Norge.⁸

Ikke grunnlag for å hevde at familier kynisk sender barna fra seg

Årsaken til at et barn legger ut på flukt kan være sammensatt og kompleks. Andre faktorer enn et beskyttelsesbehov, for eksempel økonomiske, kan være en del av bildet når det tas en avgjørelse om at et barn legger ut på flukt alene. Vi mener imidlertid det ikke foreligger tilstrekkelig grunnlag for å mene at et ønske om velstand til familien i de fleste tilfeller er en avgjørende årsak til at barn og unge legger ut på flukt alene. At enslige mindreårige asylsøkere sender penger hjem for å hjelpe familien etter de har kommet til Norge, betyr ikke nødvendigvis at årsaken til at de unge ble sendt ut på flukt var økonomiske, eller at det ikke foreligger et beskyttelsesbehov. Det er naturlig at mennesker ønsker å hjelpe familiemedlemmer, og den enslige mindreårige kan selv ha et ønske om å sende penger hjem. Vi er for øvrig usikre på i hvilken grad enslige mindreårige sender penger hjem, da det så vidt oss bekjent ikke er gjort noen kartlegging av omfanget av dette.

Det finnes ikke et grunnlag for å hevde at mange ønsker å bruke barna som 'ankerbarn', slik innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaugs har uttalt.⁹ I følge UDI er det i løpet av de siste 6 årene kun ca. 200 som har kommet til Norge som enslige mindreårige asylsøkere som har blitt innvilget gjenforening med familien. Dette utgjør ca. 5 prosent sammenlignet med antall enslige mindreårige som har blitt innvilget oppholdstillatelse i Norge i denne perioden.¹⁰ Ser vi bakover i tid, er tallene på familiegjenforeninger også svært lave. Blant enslige mindreårige som ble bosatt i perioden 1996-2005, er det kun 4 prosent som i ettertid har fått foreldre til Norge.¹¹ Listhaug har henvist til UNICEFs rapport *Children on the Move* (2010) i forbindelse med 'ankerbarn'-påstanden. Dette er ikke en riktig gjengivelse av innholdet i rapporten, slik UNICEFs uttalelser til Aftenposten bekrefter.¹² I rapporten kommer det frem at i langt de fleste tilfellene var fare for livet til den unge årsaken til avgjørelsen om å legge ut på flukt.

⁵ Brev fra UDI av 31.8.2015 til Justis- og beredskapsdepartementet med svar på departementets bestilling av 14.7.2015 om enslige mindreårige asylsøkere.

⁶ Tall fra www.udi.no.

⁷ European Migration Network, *Synthesis Report for the EMN Focussed Study 2014 - Policies, practices and data on unaccompanied minors in the EU Member States and Norway*, mai 2015; UNICEF, *Children on the Move*, 2010; UNHCR, *Why do children undertake the unaccompanied journey?*, 2014; Cecilie Øien, *Underveis – en studie av enslige mindreårige asylsøkere*, FAFO-rapport 2010:20.

⁸ Tall fra www.udi.no.

⁹ Uttalt på pressekonferanse 29.01.2015 om innstrammingstiltak i asylpolitikken.

¹⁰ E-post fra UDI av 22.1.2016.

¹¹ Silje Vatne Pettersen, *Enslige mindreårige asylsøkere med oppholdstillatelse – Foreldre kommer sjelden etter*, Samfunnsspeilet 2008/2 (tilgjengelig fra: <http://ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/foreldre-kommer-sjelden-etter>).

¹² Karen Tjernshaugen, *Listhaug beskyldes for misbruk av rapport om asylbarn*, Aftenposten 20.1.2016 (tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Listhaug-beskyldes-for-misbruk-av-rapport-om-asylbarn-8324155.html>).